

NORMALIZACIÓN NA EMPRESA. ANÁLISE DO CARÁCTER DO EMPRESARIADO. COMPARACIÓN COAS COMUNIDADES VASCA E CATALANA. ¿ONDE PODEN ESTAR AS SOLUCIÓNS?

*Valentina Formoso
Confederación de Empresarios de Galicia*

A nosa intervención vai ter dúas liñas de análise que pretendemos que sexan abertas a calquera pregunta:

Identifica-lo carácter do colectivo co que imos traballar. Actitudes e aptitudes en canto á lingua e a súa evolución.

A normalización neste ámbito. Estado da cuestión e posibilidades para o futuro.

A nosa intención era traer cifras dun estudio que está facendo o CITE (Centro de Información Telefónica) da Confederación de Empresarios de Galicia sobre a situación actual das empresas en canto a aquelas que teñen servicios lingüísticos, ás que fan actividades en prol da lingua... pero, problemas técnicos obrigáronnos a deixar estes datos para unha ocasión posterior.

Carácter do colectivo

O empresario non ten como característica innata estar en contra do galego, como moitos pensan. Non é algo inherente a el. Hai 10 ou máis ben 15 anos atrás mantiña una actitude fría de cara ó idioma, hoxe non manifesta esa actitude fría, nin fría nin quente, mais ben podíamola cualificar de morna: non está en contra pero non apostá polo galego.

Todos temos unha idea xa, predeterminada, de como é o colectivo:

A indiferencia ante a lingua, a pasividade na grande maioría. Podémolo ver no estudio publicado por esta casa *Vender en galego*.

Vou exemplificar con datos que saquei mentres estiven na Confederación. Na Circular informativa que sae tódolos meses onde se lles dá conta das novidades, deixáronnos unha páxina para Normalización Lingüística desde xaneiro de 1997. Hai un servicio de atención telefónica que contesta dúbihdas e atende todo tipo de consultas a propósito das novas que alí saen. Cada día atende o CITE entre 30 e 50 consultas, sobre normalización houbo un total de 4 consultas, e 3 eran polo tema das subvencións.

Non son idealistas, son pragmáticos de natureza. A rendibilidade da empresa é o primeiro. Xa sei que hai excepcións pero falamos en termos xerais.

A introducción do galego na empresa vese como unha complicación. Un gasto engadido. Unha empresa que funcione en castelán, para poñela a funcionar en galego suponlle ó empresario un investimento. Aínda que só sexa instala-los programas de ordenador en galego e áínda que alguén llos regale, supón ter que instalalos, poñelos a funcionar correctamente, van perder tempo os seus empregados aprendendo a usalos....

Non ven vantaxes que compensen. "Se vendían seguen vendendo en castelán". Non ven áinda a rendibilidade que lles pode supoñer o galego como marca de calidade.

O empresario, coma calquera, réndese ante a evidencia. O que máis lle interesa é vender e ter beneficios. El vai ofrecer o que demanda o mercado. Nin nós mesmos actuamos en consecuencia. Se toda a xente que estamos aquí, que en principio estamos comprometidos co idioma, ó saímos e ir para xantar facemos algo tan sínxelo como pedir na panadería onde mercámolo pan diariamente de camiño á casa que nos desen as bolsas en galego o empresario vería unha demanda e podía actuar en consecuencia. ¿Hai esa demanda? O mercado é o que manda.

Hai que distinguir entre os dous tipos de empresa: as industrias e o comercio. A relación dos comerciantes cos clientes é moito más directa. A xente vai ás tendas e hai un número importante de persoas nas cidades castelán-falantes. A atención ó público en vilas pequenas é en galego. ¿Por que poñen na miña vila, de menos de 10.000 habitantes, onde todos nos coñecemos, os anuncios nas tendas de "Rebajas", "Se alquilan habitaciones".... Porque o fixeron sempre, porque non se lles ocorre que o poidan poñer doutro xeito. Oen ó lonxe falar de normalización lingüística pero non saben moi ben o que é. ¿Por que? Áinda hai moita xente á que ninguén lle dixo que a súa lingua é válida para traballar con ela. ¿Que pasa coas empresas que se montan agora? Áinda que sexan mozos que crean empresas (poden ser galego-falantes que xa se educaron doutro xeito diferente dos pais, sen prexuízos) van, por exemplo, encargar a publicidade, dinnelle na imprensa o que queren poñer no cartel, pero se non lle especifican que a queren en galego, fanlla en castelán..., por costume. E a eles non lles estraña porque a maioría.... Séguese na mesma roda mentres non se faga algo por evitálo. Todo o que ten que ver coa empresa, ó seu redor, móvese en castelán.

¿Como hai que cambialo? ¿Desde onde hai que actuar?

Hai persoas deste colectivo que presentan problemas de comprensión ante o galego normativo e que as tira para atrás á hora de decidirse a emprega-la lingua na súa empresa. Con cada papel que un empresario firma pode gañar ou perder moitos cartos e di que o galego non o entende ben. Desconfía, característica polo demais normal na nosa raza, que onde pon "asar" igual quere dicir outra cousa que non é "firmar" e os "xuros" ou os "orzamentos" dos que falan a saber se terán algo detrás.

Hai un tema ó que non lle estamos prestando todo o interese que merece e tamén inflúe no asunto. O empresario é consciente de que:

Non temos unha normativa única e unificada.

Non hai un diccionario serio. Andar soltando hoxe unha palabras, mañá outras para cambiar aquelas crea crispación e desidia. Isto é máis importante do que pode parecer nun principio.

Eles dinnos que primeiro nos normalicemos nós mesmos e logo xa falaremos. Algo que nós temos moi asumido, tanto que case non nos paramos, para os non lingüistas -sobre os que queremos actuar- suponllles unha traba importante. É mellor deixar ir unha palabra un tempo mentres non se normalice ca perde-la batalla. Por exemplo: unha vez nunha traducción non me admitían a palabra franquía como traducción de *franquicia*, a cousa levouse ó extremo e só quedaban dúas opcións: ou poñer *franquicia* ou o texto en castelán.

O descoñecemento crea desconfianza. Isto podería solucionarse con formación.

Este ano organizou a Confederación de Empresarios de Galicia os primeiros cursos de galego comercial. Houbo 2 cursos para formadores, licenciados en galego; houbo 29 para estudiantes de Formación Profesional, onde se formaron máis de 400 futuros traballadores de empresas, e estaban previstos 5 seminarios para empresarios e traballadores en activo dos que só se fixo un porque non se encheron os outros. Anotáronse 30 persoas e logo por problemas de horarios, localidade, etcétera, só asistiron 14. Estaredes pensando que o número é ridículo,

Hai que dicir ó seu favor que a oferta tampouco foi moita (un mes determinado e nunha localidade soa: Santiago). Pero máis que a cifra hai que ver o significado. Eran traballadores de empresas sen normalizar, que asistían fóra de horario de traballo.... Este dato hai que lelo de maneira optimista.

Analizamos agora os problemas que presentou o curso. O principal é o que presentan os cursos de iniciación e perfeccionamento da Xunta de Galicia, onde o alumnado chega con moi diferente formación: estaban aqueles que nunca estudiaron galego, os que o deron no instituto e os que fixeron os cursos da Xunta.

(Non pasa isto tanto nos outros: ó seren de grupos de estudiantes, áinda que xuntaban diferentes niveis e diferentes ramas, a formación era bastante más homoxénea.)

Eran cursos de galego comercial e 15 horas non dan para moito cando os traballadores son de sectores tan diferentes e teñen actividades distintas. Polo tanto habería que organizalos doutro xeito. Na *Confederació Catalana de Comercio* organizan cursos e teñen tódolos anos:

Cat. comercial 1
Cat. comercial 2
Cursos de atención ó público
Cat. administrativo.

Non sei se esta clasificación exactamente se podería pasar ó galego, pero o que é seguro é que funciona mellor se se realizan cursos de poucas horas e más específicos, quen quere vai a un (o máis interesante ou necesario para el), 15 ou 20 horas pode dedicarllas e o que ten máis tempo e máis interese vai a todos.

Nunha publicación da CEG, *Observatorio ocupacional do ano 1996* recollíase que ós traballadores lles interesaban os cursos de 10 a 20 horas, e o horario que preferían era de 2 horas seguidas, das 20 ás 22 horas. (Ver anexo).

Os traballadores non están dispostos a ir a cursos fóra de horario de traballo sen ningún incentivo e o empresario non os manda nas horas de traballo tampouco sen incentivo. Á parte de axudas monetarias coma as que se lles dan en Cataluña ou no País Vasco hai que concienciarlos, educalos. O proceso pode ser igual ó que se levou a cabo coa formación continua. Hai uns anos o empresario non se preocupaba de que os seus traballadores se formasen e se reciclesen, a formación regulamentada polo FORCEM comezou a traballar en Galicia no ano 1993 (e xa se levaba falando do tema desde os primeiros anos 80). Un caso parecido é o da seguridade e hixiene no traballo: non lle preocupa máis ó empresario que hai 8 anos que un traballador seu rompa un brazo, a preocupación será a mesma; pero agora hai unha Lei de seguridade e hixiene que obriga a ter unha serie de medidas e eles preocúpanse por cumplirlas.

E con isto estamos tratando outro tema fundamental: o interese. Para asistir ós cursos ou para mandar traballadores a cursos fóra de horario de traballo hai 2 factores: necesidade e interese. A 1ª créase e o 2° foméntase. Para a normalización da empresa tiña que haber demanda da sociedade ou iso é o que eles pensan. Vén sendo un peixe que morde o rabo: nas empresas non nos atenden en galego porque non están normalizadas, elas non se normalizan porque o resto da sociedade non o está.

Curiosamente os alumnos de F.P. anotábanse no curso -á parte de por "curriculite"- porque pensaban que se necesitaba. Isto é un dato importante que pode ser sinal de cambio. E cando o dicían podíasselle crer xa que no verán, en época de exames, 4 horas seguidas non se fan así tan facilmente. (Había de todo, pero a maioría víao necesario e tiñan interese en aprender). Mesmo pensaban que o utilizarían no seu traballo, sempre dependendo do que o xefe pensase, obviamente.

Para convencer ós empresarios non chega con datos nun estudio, coma os realizados por esta casa: *Vender en galego, Publicidade e lingua galega*. Estes traballos, feitos con rigor e dos que se tiraron conclusión interesantes, co que se podía facer unha lectura optimista para o futuro do idioma, non foron interpretadas así polos empresarios. Publicáronse os datos na Circular informativa, preguntouse qué pensaban dos resultados das enquisas que ái se publicaban e o resultado foi o escepticismo: "eses datos é moi fácil amañalos", "a xente contesta nas enquisas o que o enquisador quere oír" ... foron algunas das respostas que nos tocou escutar. Mesmo os alumnos dos cursos de galego de FP eran conscientes de que non eran certos os datos, a sociedade en xeral é consciente que o empresario non se implica nisto do galego. E aínda que algúm pode haber en contra, a maioría está nese estado que eu denominei de "morno".

¿Por que o empresario non se normaliza?

Estabamos vendo que non confian no galego, pero en realidade, non se motiva verdadeiramente a promoción da lingua; as solicitudes das subvención son para: Rotulaxe e publicidade na maioría. Pero, ¿cántas empresas hai galeguizadas totalmente? ¿En cantas se funciona en galego?

En xeral:

As empresas para vender estudian o mercado, o mercado está formado por moitas individualidades, no conxunto priman unhas necesidades e unhas demandas. Cando se quere vender un producto téñense en conta varias cousas: prezo, calidade, imaxe. O empresario lanza un producto e fai unha campaña incidindo no aspecto que máis lle interese: un producto de calidade, barato, etcétera.... O idioma, coma todo, depende da receptividade: da demanda da sociedade.

Neste momento hai unha diferenza con hai 10 anos, houbo un avance. Daquela o empresario tiña unha actitude contraria á lingua que hoxe superou, agora está indiferente, tal cal mostran as enquisas. A indiferencia é positiva porque se pode traballar con ela. É dicir, simplemente non é un tema prioritario para el, non lle supón vantaxes e a introducción do galego suponlle custos, un investimento adicional. É o de sempre.

Se se avanzou en canto á postura do empresario é perfectamente posible a normalización neste ámbito. Os empresarios non teñen como característica estar en contra do galego. Móvense pola lei da oferta e demanda.

Temos un tema de actualidade que vale para exemplificar. ¿Que pasa co cine? Os produtores son empresarios. Se o público demanda cine en galego, a curto prazo as empresas teñen outras prioridades. Entón quén traballa en galego nas súas empresas:

Os que queren: Aqueles que fan militancia, por exemplo as 33 empresas de Galicia-Empresa (pódense ver nos anexos)

"Os que poden": Grandes empresas que poden a curto prazo permitirse certos dispendios para isto. Como pode facer o Corte Inglés ou Citroen.

Vimos que o problema máis grande está no pequeno empresario, no que é maioritario, naquel ó que fixeron escribir nunha lingua que non era a súa para defenderse e que sufriu as burlas de todos. Ese é o máis remiso. Se ó final San Luís, as tendas do Corte Inglés... van facendo cousas, pagan as traduccions de 4 folletos a unha empresa ou a un particular e xa dan apariencia de normalizados, o pequeno empresario actúa de forma diferente. E moita xente non é consciente de cal é o noso empresariado.

Todos temos un tío, pai, avó, ... que ten unha carpintería, un negocio de cerralleiro, unha papelería.... Coñezo moita xente que di que está comprometida co idioma e que ten familiares

deste tipo ós que lle pregunto: ¿e na tenda de teu irmán as facturas son en galego?, ¡Que va, alí falamos todo en galego, pero é unha tenda moi pequena...!.

¿E logo non se ve nos anexos cal é a característica das nosas empresas? A inmensa maioría son empresas sen asalariados ou con un ou dous traballadores.

¿Nós pedimos no restaurante a carta en galego?, ¿pedimos facturas en galego?, ¿pedimos...?, volvemos ó de antes: ¿Como saben eles que hai demanda? Se nin sequera nós, os militantes, facemos verdadeira militancia, dámolo vergoña ou deixamos iso que é traballo doutros....

Ó lado da demanda que faría a normalización voluntaria, non viría mal certa obrigatoriedade. A administración é quen segundo a Lei de normalización lingüística, vai velar pola normalización da nosa lingua. ¿Por que non lles esixe ás empresas que traballan para ela facelo en galego?

Falamos de demanda e obrigatoriedade, o outro aspecto clave para a falta de normalización vén pola falta dun programa de normalización ben organizado. Axudaría que houbese un organismo que fixese as campañas de formación e dinamización dirixidas ás empresas.

Temos unha situación privilexiada con respecto a outras comunidades con linguas minoritarias:

Nas nosas empresas hai moi poucos traballadores de fóra de Galicia.

O galego non presenta problemas graves de comprensión para aqueles que non o falan.

Hai empresas que están galeguizadas: só na fundación Galicia-Empresa hai 33.

Só este ano houbo máis 550 que pediron subvencións a Política Lingüística para realizar actividades na súa lingua: rotulación e publicidade son as maioritarias, logo tamén algunha publicación....

Hai demanda de cursos de galego comercial, máis do dobre dos inscritos quedaron fóra. ¿Non terían que facerse máis cursos deste tipo? Os traballadores son piares básicos ó lado do empresario. Se eles saben face-los documentos, teñen vontade de facelos e o empresario é indiferente, é dicir dálle igual cal sexa a lingua que se empregue, pódese avanzar moito.

Facer estudos e publicalos e deixalos quedar ái non é solución. Non os len, se os len non os cren.... Habería que organizar unha rede de dinamización da normalización que se ocupase de visitar empresas, achegarles campañas de normalización, ofrecerlle servicios e axudas. Unha persoa soa nunha empresa non é solución: en primeiro lugar hai empresas onde non fai falta (na maioría) e haberá algunha á que non lles chegue. A descoordinación e desaproveitamento de materiais, experiencias... non fai avanza-la lingua.

Con todo isto o que nos caracteriza é a falta de organización, coordinación e control para optimizar os recursos, os medios, o persoal e obter mellores resultados.

Imos presentar os casos vasco e catalán para que se coñezan e se poida comparar, sempre tendo presente que as realidades socio-laborais son moi diferentes para os tres casos. O máis rechamante desde o noso punto de vista é que, por exemplo no País Vasco, só hai 14 empresas normalizadas pero teñen o sistema organizado (como se pode ver nos anexos).

País Vasco

A organización que hai que corresponde á CEG, non ten servizo lingüístico nin coordina ningunha actividade ó respecto. Todo o que se fai é desde a administración e tampouco teñen desde alí un departamento que se ocupe das empresas. O mundo empresarial, ó ser iniciativa privada está moi pobre, non senten a necesidade, non é a lingua da actividade comercial. Non

lles reporta rendemento económico, o sentimento polo tanto é o mesmo ca aquí. Só hai 14 empresas que traballan en vasco e fano por toma de postura ideolóxicas. Están situadas en zonas de forte implantación do éuscaro, son as Cooperativas de Mondragón (onde está Fagor ou autocares Irizar), (As cooperativas non son empresas S.A. ou S.L., son movementos asociativos que predominan nestas zonas). Aí hai moita maior receptividade. Nestas empresas creouse unha Cooperativa de servicios ás empresas e desde ela ofrécese 2 tipos de servicios:

- Servicio xurídico e informativo sobre temas de relación coa unión europea.
- Servicio lingüístico.

Os servicios lingüísticos están subvencionados polo goberno economicamente no sentido de que hai unha partida de cartos que se reparten entre estas 14 empresas, pero o sistema é totalmente diferente ó de Galicia.

O devandito servicio o que fai é mandar a un monitor (licenciado en Filoloxía Vasca, profesor dunha academia de lingua para adultos ou unha persoa con coñecementos en sociolingüística) que ten como función básica a promoción e fomento do uso do éuscaro. A súa actuación é a seguinte:

Vai á empresa e fai en 1º lugar un estudo sobre a situación lingüística da empresa. A partir de aquí, segundo o nivel de vasco-falantes que haxa, vanse producir dous tipos de actuacións:

- A formación dos que descoñecen o idioma.

Realízase de 2 xeitos:

Envíanse os traballadores ás Academias de lingua¹. Dánselle horas libres ou págaselles un sobresaldo. Os maiores de 40 anos nunca tiveron formación en éuscaro.

Vai o profesor á empresa, normalmente non é o monitor o que dá as clases senón un deses profesores que están especializados na aprendizaxe de adultos.

- A creación de circuitos bilingües onde o nivel de coñecedores do éuscaro é alto.

Exercitan a lingua cos vasco-falantes, créanse circuitos internos para que aprendan a cubrir formularios e papelorio. Traballan fundamentalmente co léxico específico. O monitor esencialmente o que fai é dar orientación ós que entran nestes círculos.

O monitor ten un soldo que é pagado pola empresa, con axuda dasas subvencións que lles dá o goberno, e a seguridade social págalla o concello (adoitan pertencer ó cadre de persoal municipal).

As subvencións do goberno son para estes monitores, non hai subvencións para rotulación, publicidade, publicacións, etcétera como pasa na nosa comunidade autónoma. A paisaxe lingüística está normalizada (un tanto) desde unhas campañas que houbo desde os concellos hai anos (agora están paradas). Daquela dábanlle vantaxes económicas nos concellos ás empresas que o facían, eran sobre todo comercios.

Tódalas iniciativas están desde o financiamento público. Só está regulada a administración, o ámbito privado escapa moito, só se controla a aquelas empresas que traballan coa administración directamente.

Non teñen manuais. O único o *Manual de vasco comercial* que fixeron desde a administración: A Deputación foral de Biscaia que en colaboración coa CEG tomou como modelo, xa que entrhou no mesmo proxecto có noso *Manual de galego comercial*.

Cataluña

A Dirección Xeral de Política Lingüística é o organismo que controla todo o tema da normalización do catalán. Hai 3 xarxes ou redes de normalización: O *Consorci* (a nivel local), a que se encargan da normalización interna da *Generalitat* e as xarxes sectoriais que son as que se encargan da patronal, sindicatos e colexios profesionais. As diferentes organizacións empresariais teñen os seus servicios de normalización lingüística subvencionados pola *Generalitat* nun % fixo. Ata hai un par de anos ese % era cada ano inferior xa que a intención era que fose cada organismo instalando o servicio por si só. Houbo unha reestructuración e agora tódolos organismos, segundo as súas actividades, teñen unha asignación fixa.

Nestes departamentos da patronal traballan directamente con empresas ou ben con gremios. Oficialmente dependen de Política Lingüística que os coordina, pero segundo as súas propias palabras a coordinación é máis na teórica ca na práctica. O que fan é darles unha directrices técnicas, homoxeneizar actuacións.... Tampouco a situación é tan idílica como parece, por exemplo, deberían ter unhas reunións periódicas e organizaren traballos conxuntos pero non hai tal cousa, chámense por teléfono, coñécense e pouco máis.

Tamén actúan coas empresas:

O *Consorci* (encargado da normalización a ámbito local) que ofrece actuacións ás empresas. Servicios propios que teñen aquelas empresas grandes, por exemplo Telefónica. Empresas que ofrecen servicios lingüísticos. Hai bastante demanda e van en aumento.

Por último e para concluir:

Os empresarios son un colectivo sobre o que se pode incidir. Hai que:

Impulsalos mediante a concienciación, non chega con publicar estudos. Formalos con cursos específicos, podemos poñer bastante esperanza nos traballadores. Coordinar servicios.

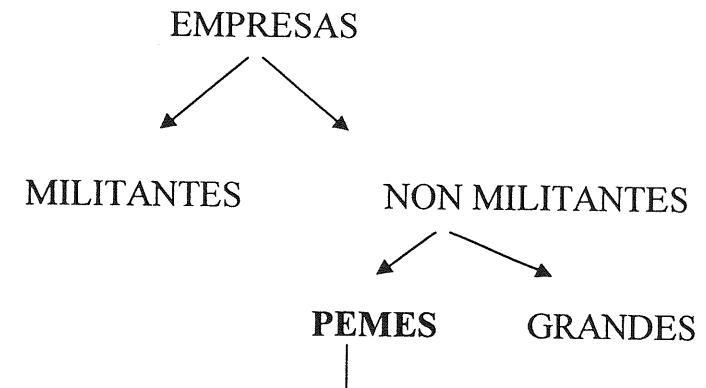
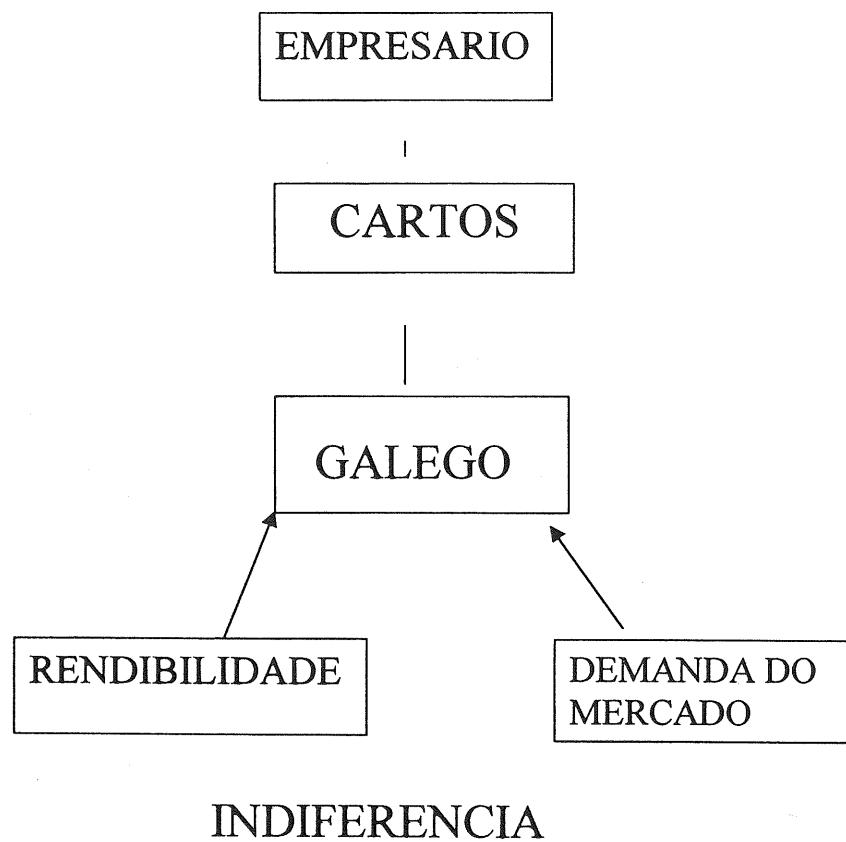
As preguntas clave son:

¿Quen?

¿Desde onde?

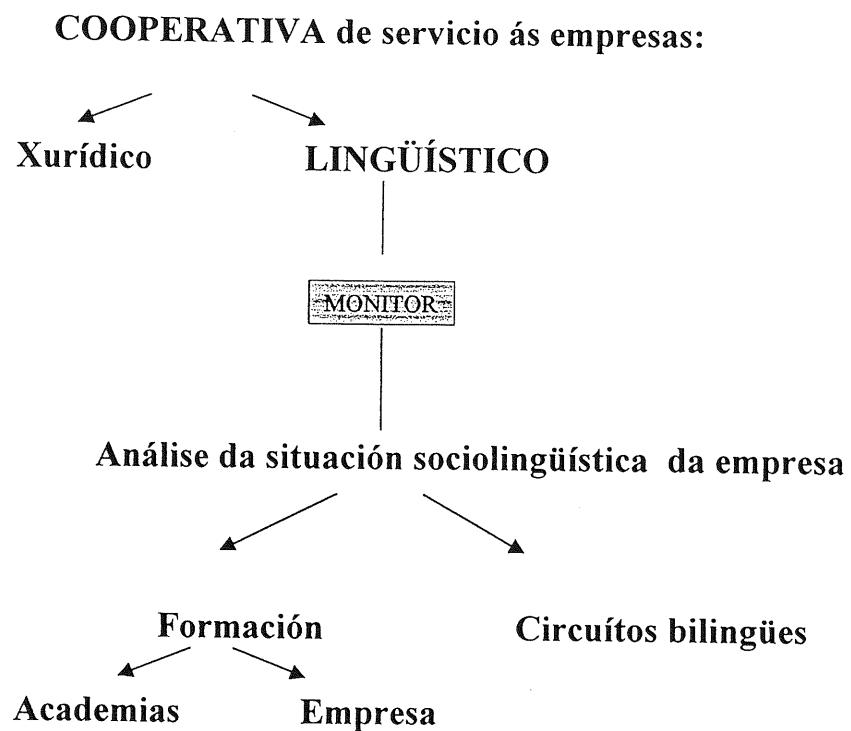
¿Como?

¹ As academias ás que nos referimos son academias de ensinanza de lingua que forman a adultos en éuscaro. Collen a maiores de 16 anos. (Son públicas nas vilas e privadas-subvencionadas nas cidades)

Problemas para a súa normalización

- Seguen a INERCIA
- Non asimilan as vantaxes
- Problemas coa normativa
- Cursos específicos

DIRECCIÓN XERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA
CATALUÑA

- 1-Xarxas sectoriais**
-
- ```

graph TD
 1Xarxas[1-Xarxas sectoriais] --> Patronal[PATRONAL
(CCC, PIMEC-SEFES)]
 Patronal --> Sindicatos[Sindicatos]
 Patronal --> Colexios[Colexios profesionais]

```
- Traballan con gremios, empresas
  - Oficialmente dependen da D.X.P.L.
  - Coordinación teórica (non na práctica):
    - Directrices técnicas
    - Homoxeneizan actuacións
    - Reunións periódicas (non )
  - Subvenciónanlle os seus proxectos (%)
- 2-CONSORCI-** Tamén ofrece actuacións ás empresas.
- 3-SERVICIOS PROPIOS** en empresas grandes: Telefónica...
- 4- Empresas** que ofrecen servicios lingüísticos (en aumento - demanda)

## EMPRESARIOS - Pódese incidir neles.

- **Impulsalos-** concienciación
- **Formalos-** Cursos específicos
- **Coordinar servicios.**

**¿QUEN?**

**¿DESDE ONDE?**

**¿COMO?**

### Anexos

■ Cadro 2.1 Número de empresas e traballadores. Por actividades económicas e tamaño segundo tramos. Galicia. 1997

| Grupos de actividad económica                                                                     | 1 traball.    | 2 a 5 traball. | 6 a 50 traball. | 51 a 100 traball. | 101 a 500 traball. | Más de 500 traball. | Total          | % sobre total |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|----------------|-----------------|-------------------|--------------------|---------------------|----------------|---------------|
| <b>Nº de empresas</b>                                                                             |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 | 454           | 204            | 82              | 3                 | 3                  | 0                   | 746            | 0,91          |
| Enerxía e auga                                                                                    | 39            | 47             | 43              | 2                 | 8                  | 3                   | 142            | 0,17          |
| Extracción e transformación de minerais non enerxéticos e produtos derivados da industria química | 657           | 711            | 573             | 41                | 24                 | 1                   | 2.007          | 2,45          |
| Industrias transformadoras de metal. Mecánica de precisión                                        | 1.465         | 1.322          | 997             | 63                | 42                 | 4                   | 3.893          | 4,74          |
| Outras industrias manufactureiras                                                                 | 2.565         | 2.429          | 1.669           | 87                | 70                 | 0                   | 6.820          | 8,31          |
| Construcción                                                                                      | 5.012         | 4.463          | 2.473           | 68                | 26                 | 0                   | 12.042         | 14,68         |
| Comercio, restaurantes e hostalería. Reparacions                                                  | 17.200        | 11.442         | 3.596           | 67                | 50                 | 5                   | 32.360         | 39,44         |
| Transporte e comunicación                                                                         | 2.179         | 1.500          | 791             | 23                | 20                 | 2                   | 4.515          | 5,50          |
| Instituciones financeiras, seguros, servicios prestados a empresas e arrendamento                 | 2.929         | 2.204          | 830             | 63                | 44                 | 8                   | 6.078          | 7,41          |
| Outros servicios                                                                                  | 6.427         | 4.023          | 2.315           | 173               | 187                | 30                  | 13.155         | 16,03         |
| Outros servicios non tipificados                                                                  | 144           | 90             | 53              | 1                 | 3                  | 1                   | 292            | 0,36          |
| <b>Total</b>                                                                                      | <b>39.071</b> | <b>28.435</b>  | <b>13.422</b>   | <b>591</b>        | <b>477</b>         | <b>54</b>           | <b>82.050</b>  | <b>100</b>    |
| <b>% sobre total de empresas</b>                                                                  |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 | 48            | 35             | 16              | 1                 | 1                  | 0                   | 100            |               |
| Enerxía e auga                                                                                    | 454           | 567            | 1.189           | 248               | 431                | 0                   | 2.889          | 0,57          |
| Extracción e transformación de minerais non enerxéticos e produtos derivados da industria química | 39            | 144            | 607             | 229               | 1.561              | 3.622               | 6.202          | 1,23          |
| Industrias transformadoras de metal. Mecánica de precisión                                        | 657           | 2.201          | 9.020           | 2.906             | 4.252              | 1.538               | 20.574         | 4,08          |
| Outras industrias manufactureiras                                                                 | 1.465         | 3.942          | 15.589          | 4.345             | 8.622              | 13.821              | 47.784         | 9,48          |
| Construcción                                                                                      | 2.565         | 7.268          | 23.823          | 6.230             | 12.790             | 0                   | 52.576         | 10,45         |
| Comercio, restaurantes e hostalería. Reparacions                                                  | 5.012         | 13.439         | 31.228          | 4.669             | 3.976              | 0                   | 58.324         | 11,58         |
| Transporte e comunicación                                                                         | 17.200        | 32.496         | 43.112          | 4.462             | 9.955              | 4.448               | 111.673        | 22,16         |
| Instituciones financeiras, seguros, servicios prestados a empresas e arrendamento                 | 2.179         | 4.415          | 10.474          | 1.555             | 5.188              | 2.412               | 26.223         | 5,20          |
| Outros servicios                                                                                  | 2.929         | 6.337          | 10.926          | 4.479             | 8.663              | 6.665               | 39.999         | 7,94          |
| Outros servicios non tipificados                                                                  | 6.427         | 11.686         | 35.647          | 12.093            | 41.426             | 27.859              | 135.138        | 26,82         |
| <b>Total traballadores</b>                                                                        | <b>39.071</b> | <b>82.758</b>  | <b>182.382</b>  | <b>41.272</b>     | <b>97.249</b>      | <b>61.143</b>       | <b>503.875</b> | <b>100</b>    |
| <b>% sobre total de traballadores</b>                                                             |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 | 7,75          | 16,42          | 36,20           | 8,19              | 19,30              | 12,13               | 100            |               |
| Enerxía e auga                                                                                    |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Extracción e transformación de minerais non enerxéticos e produtos derivados da industria química |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Industrias transformadoras de metal. Mecánica de precisión                                        |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Outras industrias manufactureiras                                                                 |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Construcción                                                                                      |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Comercio, restaurantes e hostalería. Reparacions                                                  |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Transporte e comunicación                                                                         |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Instituciones financeiras, seguros, servicios prestados a empresas e arrendamento                 |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Outros servicios                                                                                  |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |
| Outros servicios non tipificados                                                                  |               |                |                 |                   |                    |                     |                |               |

Elaboración propia

Fonte: Tesourería Xeral da Seguridade Social

■ Cadro 2.3 Distribución porcentual de empresas. Por actividades económicas e tamaño segundo actividades económicas. Galicia. 1997

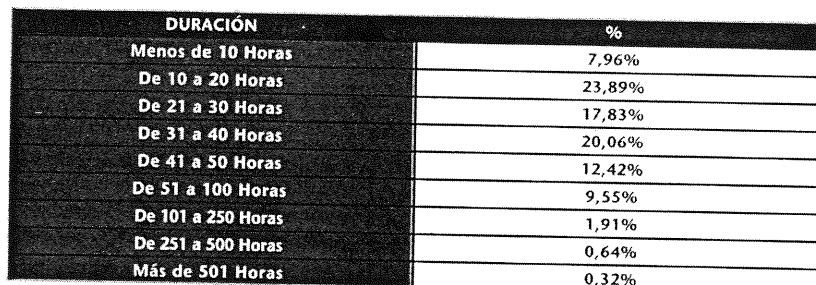
| Grupos de actividad económica                                                                     | 1 traball. | 2 a 5 traball. | 6 a 50 traball. | 51 a 100 traball. | 101 a 500 traball. | Más de 500 traball. | Total |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|----------------|-----------------|-------------------|--------------------|---------------------|-------|
| <b>Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca</b>                                          |            |                |                 |                   |                    |                     |       |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 |            |                |                 |                   |                    |                     |       |
| Agricultura, gandería, caza, silvicultura e pesca                                                 | 60,86      | 27,35          | 10,99           | 0,40              | 0,40               | 0,00                | 100   |
| Enerxía e auga                                                                                    | 27,46      | 33,10          | 30,28           | 1,41              | 5,63               | 2,11                | 100   |
| Extracción e transformación de minerais non enerxéticos e produtos derivados da industria química | 32,74      | 35,43          | 28,55           | 2,04              | 1,20               | 0,05                | 100   |
| Industrias transformadoras de metal. Mecánica de precisión                                        | 37,63      | 33,96          | 25,61           | 1,62              | 1,08               | 0,10                | 100   |
| Outras industrias manufactureiras                                                                 | 37,61      | 35,62          | 24,47           | 1,28              | 1,03               | 0,00                | 100   |
| Construcción                                                                                      | 41,62      | 37,06          | 20,54           | 0,56              | 0,22               | 0,00                | 100   |
| Comercio, restaurantes e hostalería. Reparacions                                                  | 53,15      | 35,36          | 11,11           | 0,21              | 0,15               | 0,02                | 100   |
| Transporte e comunicación                                                                         | 48,26      | 33,22          | 17,52           | 0,51              | 0,44               | 0,04                | 100   |
| Instituciones financeiras, seguros, servicios prestados a empresas e arrendamento                 | 48,19      | 36,26          | 13,66           | 1,04              | 0,72               | 0,13                | 100   |
| Outros servicios                                                                                  | 48,86      | 30,58          | 17,60           | 1,32              | 1,42               | 0,23                | 100   |
| Outros servicios non tipificados                                                                  | 49,32      | 30,82          | 18,15           | 0,34              | 1,03               | 0,34                | 100   |
|                                                                                                   | 47,62      | 34,66          | 16,36           | 0,72              | 0,58               | 0,07                | 100   |

Fonte: Tesourería Xeral da Seguridade Social

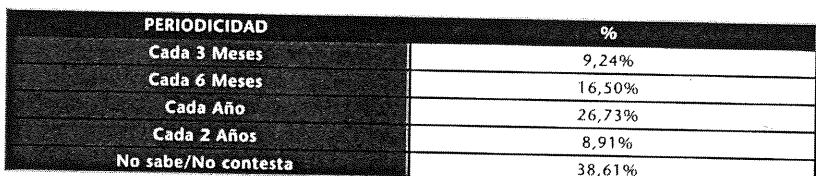
| Nº de empleados | Nivel territorial |             |                   |             |                |
|-----------------|-------------------|-------------|-------------------|-------------|----------------|
|                 | Galicia           |             | España            |             | Galicia/España |
|                 | Valores absolutos | Porcentajes | Valores absolutos | Porcentajes | Porcentajes    |
| Sin asalariados | 87.849            | 53,58%      | 1.383.945         | 56,82%      | 6,3%           |
| 1-2             | 49.831            | 30,39%      | 613.624           | 25,19%      | 8,1%           |
| 3-5             | 13.944            | 8,50%       | 220.263           | 9,04%       | 6,33%          |
| 6-9             | 5.590             | 3,40%       | 94.154            | 3,86%       | 5,9%           |
| 10-19           | 4.025             | 2,45%       | 70.331            | 2,88%       | 5,72%          |
| 20-49           | 2.044             | 1,24%       | 39.213            | 1,61%       | 5,21%          |
| 50-99           | 470               | 0,28%       | 9.742             | 0,40%       | 4,82%          |
| 100-199         | 181               | 0,11%       | 4.143             | 0,17%       | 4,36%          |
| <b>TOTAL</b>    | <b>163.934</b>    | <b>100%</b> | <b>2.435.415</b>  | <b>100%</b> | <b>6,73%</b>   |

Fuente: *Directorio Central de empresas. INE. 1997.*  
 Elaboración: Ana muñiz Alonso,  
 Departamento de Euroventanilla.  
 28 de enero de 1998

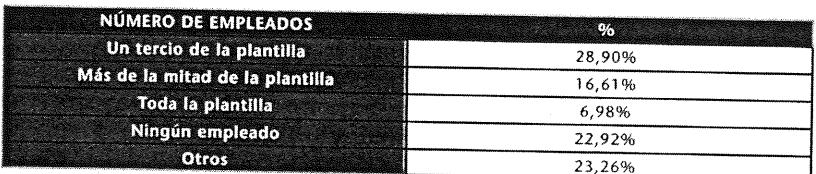
20.- ¿Qué duración sería la óptima para los cursos?



21.- ¿Con qué periodicidad recibe formación el personal de la empresa?



22.- En los últimos 18 meses, ¿cuántos empleados han participado en acciones de formación?



## MEMBROS DA FUNDACIÓN GALICIA EMPRESA

- AQUAGEST, Santiago de Compostela
- BODEGAS MARTÍN CÓDAX, S.A., Cambados
- BODEGAS TERRAS GAUDA, S.A., Vigo
- CASTROMIL, S.A., Santiago de Compostela
- CONDUCTORES ELÉCTRICOS DE GALICIA, S.A. "CEDEGALSA", Vigo
- CONSTRUCCIONES NAVALES FREIRE, S.A., Vigo
- CONSTRUCCIÓN OTERO POMBO, S.A., Santiago de Compostela
- COPO IBÉRICA, S.A., Vigo
- CRTVG, Santiago de Compostela
- DAVIÑA, S.L., Santiago de Compostela
- DISTRIBUCIONES FROIZ, S.A., Pontevedra
- EDITORIAL GALAXIA, S.A., Vigo
- FÁBRICAS DE CERÁMICA DE SARGADELOS, S.L., Cervo
- FINSA, Santiago de Compostela
- GRUPO CALVO, Carballo
- IBERCISA, Vigo
- INDUSTRIAS FERRÍ, Gondomar
- IR INDO EDICIÓN, Vigo
- JEALSA, Boiro
- LA FE COMPAÑÍA DE SEGUROS, S.A. Vigo
- LEYMA, S.A., Arteixo
- MUTUA GALLEGA, Culleredo
- NOVA SISTEMAS DE CONSTRUCCIÓN DE GALICIA, S.A., Sanxenxo
- PORTO DE CELEIRO, Celeiro
- PESCANOVA, S.A., Chapela
- PUENTES Y CALZADAS, S.L., Sigüeiro-Oroso
- RESTAUVENDA, S.L., Santiago de Compostela
- RODMAN POLYSHIPS, S.A., Vigo
- SAN LUIS, San Pedro de Nós
- SODIGA, Santiago de Compostela
- TOJEIRO ALIMENTACIÓN, S.A., Betanzos
- VEGO SUPERMERCADOS, S.A., Vigo
- ZENECA HOLDING SPAIN, S.A., O Porriño



#### NORMALIZACIÓN DEL USO DEL EUSKERA EN EL MUNDO LABORAL

La Ley básica de normalización del uso del Euskera 10/1982, de 24 de noviembre, en su capítulo cuarto dispone: "Los poderes públicos vascos tomarán las medidas oportunas y los medios necesarios tendentes a fomentar el uso del euskera en todos los ámbitos de la vida social, a fin de posibilitar a los ciudadanos el desenvolvimiento en dicha lengua en las diversas actividades mercantiles, culturales, asociativas, deportivas, religiosas y cualesquier otras".

Con el fin de fomentar la normalización del euskera en el mundo laboral, en 1991 la Secretaría General de Política Lingüística (hoy, Viceconsejería de Política Lingüística) diseñó un programa de investigación, proponiendo microplanes en los diferentes sectores económicos. Para la elaboración de este programa se tuvo especialmente en cuenta la experiencia de Quebec.

Teniendo en cuenta la especificidad vasca, en el programa que se diseñó para la normalización del euskera en el mundo laboral, se consideraron los siguientes aspectos:

- A- Experiencias piloto en empresas, sectores y comarcas delimitadas.
- B- El plan es optativo pero el Gobierno Vasco fomentará la adhesión al mismo.
- C- El objetivo final es el uso del euskera, objetivo que se concreta en:
  - Euskaldunización de las comunicaciones internas: el euskera como lengua de trabajo, dentro de la organización empresarial.
  - Euskaldunización de las comunicaciones externas. Desarrollo sistemático del uso del euskera, en la relación con clientes, proveedores, publicidad, etc.

Estos objetivos son secuenciados según tres niveles: básico, medio y final, aunque en una primera fase se adquiere únicamente el nivel básico, teniendo en cuenta los siguientes criterios:

- ◆ Se contempla a la empresa en su totalidad o en su caso al sector de la empresa señalado en el informe de viabilidad: es decir, no se deja ningún puesto o función de la empresa sin analizar.
- ◆ Desde el nivel básico se plantea que los objetivos son de uso y no objetivos de formación. No se trata de simples programas de formación.
- ◆ Se considera que el nivel básico se adquiere en un plazo máximo de tres o cuatro años. No se pondrán en marcha programas más ambiciosos hasta que no se superen los objetivos del nivel básico.

◆ Las tareas, documentos internos y externos, tipos de comunicación, etc. se clasifican según el grado de dificultad, de generalización y de frecuencia de uso.

Veamos a continuación cuál es el proceso que se sigue para la consecución de este objetivo:

- 1- Presentación del programa.
- 2- Recogida de datos para el diagnóstico de viabilidad.
- 3- Informe de viabilidad. Realizado por una empresa especializada.
- 4- Presentación del programa a toda la empresa.
- 5- Recogida de datos para el plan. Realizado por la citada empresa.
- 6- Diseño del plan. Realizado por la citada empresa.
- 7- Presentación del plan. Plan consensuado. Compromisos.
- 8- Implementación y Evaluación. Bajo la dirección de un técnico contratado para ello.

Detallamos, a continuación, los microplanes que se han llevado a cabo en estos siete años. Hay que tener en cuenta que las empresas implicadas en este período tienen en su plantilla más de un 50% de vascoparlantes, y están situadas en comarcas o localidades igualmente con un alto porcentaje de vascoparlantes, condición indispensable para poder llevar a cabo este tipo de planes. De todos modos, y teniendo en cuenta que la demanda existente actualmente también incluye empresas con menor número de vascoparlantes, se ha decidido dar una respuesta también, a este nuevo colectivo y, por consiguiente, los objetivos asignados a éstos varían considerablemente centrándose éstos en el incremento de la presencia del euskera y la mejora de la capacitación en euskera de los empleados.

Los microplanes desarrollados hasta 1996 son las "experiencias piloto" citadas anteriormente.

- Microplanes adecuados a tres cooperativas agrícolas (LURGINTZA, en Azpeitia, INEKO, en Itziar, y MIBA, en Markina); las mencionadas cooperativas cuentan con un total de 43 empleados de los que el 100% son vascoparlantes. A su vez, las tres están situadas en zonas en las que más del 75% de la población es vascoparlante.
- Grupo ELAY. Lo constituyen tres empresas situadas en Antzuola (Gipuzkoa) y son las primeras que han adquirido el nivel básico. Antzuola está situada en la comarca del Alto Deba cuyo porcentaje de vascoparlantes es de un 70%.



ELAY IND., S.A. Troquelaje de precisión. 100 empleados.

BALZERS-ELAY. Alta tecnología en vacío. 22 empleados en la planta de Antzuola.

SEYTRA. Temple bainítico, plastificación y cromado. 54 empleados.

Los vascoperlantes del grupo ELAY son el 70% aproximadamente de la plantilla total.

Estos son los resultados obtenidos:

- El nivel de conocimiento de euskera ha aumentado en una media de 10 puntos.
- El uso hablado del euskera no ha experimentado un gran avance entre los vascoperlantes (hay que tener en cuenta que antes del microplan ya era elevado). El mayor cambio se ha producido entre los que no hablaban euskera anteriormente.
- El uso escrito es el que ha sufrido mayor cambio. Antes de ponerse en marcha el microplan el uso escrito del euskera prácticamente no existía y actualmente todos los empleados y en todos los departamentos circula la documentación en euskera.

\* CAF (Construcciones y auxiliar de ferrocarriles, S.A.). Esta empresa cuya factoría principal está ubicada en Beasain (Gipuzkoa) tiene una plantilla de 1.600 empleados.

El microplan para aumentar el uso del euskera se puso en marcha en 1995 en la IV división (con la intención de ir extendiéndolo al resto de la empresa) que tiene 300 empleados con un 50% de vascoperlantes. Es el mismo porcentaje que existe en la población de Beasain.

Actualmente, el plan se está desarrollando también en las Oficinas Técnicas y se va a iniciar en el Departamento de Procesos e Informática.

\* ARLAN. Esta empresa ubicada en Loiu (Bizkaia) alquila materiales para la construcción. Tiene 47 empleados de los cuales el 38% son vascoperlantes. El porcentaje de vascoperlantes de Bizkaia es de un 18%.

El microplan elaborado para esta empresa se puso en marcha en 1993. Se han euskaldunizado, entre otros, programas informáticos, impresos, catálogos, la rotulación interior y los presupuestos dirigidos a los clientes.



\* IKERLAN, S. Cooperativa. Centro de investigación tecnológica. Esta empresa está ubicada en Mondragon (Gipuzkoa). Mondragon está situada en la comarca del Alto Deba cuyo porcentaje de vascoperlantes es de un 70%. Tiene una plantilla de 163 empleados. Los vascoperlantes representan un 62%. En 1995 se puso en marcha el plan y ya ha adquirido el nivel básico. Ahora, la empresa Ikerlan se dispone a emprender la siguiente fase:

A partir de 1996 se ha triplicado el número de empresas que han incorporado planes de uso de euskera en su gestión. Aunque anteriormente el Gobierno Vasco también ayudaba técnica y económicamente en este proyecto, a partir precisamente del año 1996, la Viceconsejería de Política Lingüística subvenciona la viabilidad, el diseño y/o el seguimiento de la implementación de los planes en cuestión, mediante una Orden por la que se regula la concesión de subvenciones para la promoción, difusión y/o normalización del euskera. Por otro lado, la ayuda económica destinada a la implementación se canaliza mediante la Fundación Vasca para la Formación Continua.

A continuación, pasamos a mencionar las empresas que actualmente, además de las que hemos descrito, se disponen a diseñar sus planes y/o están comenzando a implantarlos:

| NOMBRE                     | UBICACIÓN                                | ACTIVIDAD                                                      | Nº empleados | Porcentaje euskal. |
|----------------------------|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|--------------|--------------------|
| Aspece                     | Donostia-San Sebastián                   | Integración social y laboral del paralítico cerebral           | 108          | 70%                |
| Metrici S. Coop.           | Zamudio (Bizkaia)                        | Troquelaje                                                     | 500          | 10%                |
| Tratamientos Térmicos, TTT | Bergara (Gipuzkoa)                       | Tratamientos térmicos                                          | 72           | 30%                |
| Orona S. Coop              | Hernani (Gipuzkoa)                       | Ascensores                                                     | 240          | 50%                |
| Grupo Dancabet S. Coop.    | Elgoibar (Gipuzkoa)                      | Máquina Herramienta                                            | 830          | 60%                |
| Fagor Arrasate S. Coop.    | Mondragon y Markina (Gipuzkoa y Bizkaia) | Maquinaria para manipulación de chapa                          | 312          | 76%                |
| Fagor Automation S. Coop.  | Mondragon (Gipuzkoa)                     | Fabricación y Venta de aparatos electrónicos de medida         | 298          | 60%                |
| Fagor Electrónica S. Coop. | Mondragón (Gipuzkoa)                     | Fabricación de componentes electrónicos y circuitos integrados | 426          | 45%                |
| Gureek                     | Donostia-San Sebastián                   | Educación, rehabilitación y recuperación de minusválidos       | 1.211        | 60%                |
| Gipuzkoa-Donostia Kutxa    | Gipuzkoa                                 | Entidad financiera                                             | 1.699        | 58%                |
| LAIBEIN                    | Bilbao, Zamudio, Barakaldo (Bizkaia)     | Centro Investigación Tecnológica                               | 222          | 13%                |



| NOMBRE                           | UBICACIÓN               | ACTIVIDAD                                                               | Nº empleados | Porcentaje euskal. |
|----------------------------------|-------------------------|-------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------------|
| Fagor Electrodomésticos S. Coop. | Mondragon (Gipuzkoa)    | Fabricación de electrodomésticos                                        | 2256         | 60%                |
| Fagor Ederlan S. Coop.           | Eskorietza (Gipuzkoa)   | Componentes de automoción                                               | 1403         | 50%                |
| ITP                              | Zamudio (Gipuzkoa)      | Industria de turbopropulsores                                           | 857          | 32%                |
| MCC Servicios S. Coop.           | Mondragon               | Prestación de servicios a las cooperativas                              | 65           | 60%                |
| Fagor Sistemas S. Coop.          | Aretxabaleta (Gipuzkoa) | Diseño y fabricación de máquinas de ensamblaje                          | 70           | 70%                |
| IRIZAR S. Coop.                  | Ormaiztegi (Gipuzkoa)   | Fabricación de autobuses                                                | 480          | 87%                |
| MAIER S. Coop.                   | Gernika                 | Inyección de plásticos técnicos                                         | 300          | 70%                |
| Alejandro Altuna                 | Bergara                 | Fabricación de llaves                                                   | 120          | 80%                |
| ALECOP S. Coop.                  | Mondragon               | Instalaciones eléctricas, materiales didácticos y montajes industriales | 45           | 70%                |

#### Otra serie de Iniciativas para fomentar el uso del euskera en el sector del comercio

\* Campañas municipales de euskaldunización en el sector del comercio.

Este tipo de campañas comenzaron hacia el año 94 y tienen como finalidad el impulso del euskera en el sector comercial a nivel municipal. La campaña va dirigida tanto a los propietarios como a los empleados de los diferentes establecimientos comerciales. En dichas campañas han tomado parte 16 municipios de la Comunidad Autónoma del País Vasco: 13 en Gipuzkoa y 3 en Bizkaia.

Los servicios que se ofrecen son los siguientes:

- servicio gratuito de traducción y asesoramiento.
- cursos específicos de euskera para comerciantes.
- ayuda económicas para la euskaldunización de rótulos e impresos.

Vitoria-Gasteiz, 28 de octubre de 1998

#### Coloquio

Experiencias de SNL/SL nos diferentes ámbitos

Beatriz Bascoy Maceiras

Alberte González Montañés

Rafael X. Villar González

Valentina Formoso

Socorro García Conde

Sinto ter que dar outra vez a nota triste pero, ó mellor é o meu carácter. Teño a sensación de que o corazón me vai dar algúns sustos estes días, porque pasamos de falar de cousas que parecen outro mundo para nós, a, na mesa seguinte, volvemos á realidade máis crúa e dura, como nos acaba de pasar esta mañá e nos pasou onte varias veces. Aquí temos catro sectores e catro problemas comúns e creo que áinda habería que engadir algúns máis. Gustaríame que non se tomase como un xeito de seguir chorando porque moita xente dixo xa hai tempo que non choraría máis, pero si que hai que constatar os problemas e analizalos para buscar as solucións. Entón, á parte do que se dixo aquí, eu creo que é interesante comentar a existencia de servicios *guadiana* que van e viñen, que se crean e desaparecen en canto rematan as subvencións ou de servicios que mesmo se crean absolutamente desde fóra das organizacións para as que traballan. Que se crean porque alguén está no paro, proponlle a un concello, a unha empresa ou á entidade que sexa, a posibilidade de solicitar unha subvención, para o cal, elabora un programa desde a súa casa, preséntallo á DXPL ou a quen corresponda para a súa subvención e se se obtén créase o servizo e créase un posto de traballo. O do posto de traballo paréceme perfecto pero, ese sistema de creación dun servizo paréceme non tan perfecto.

Logo, outra cousa creo que común é a falta de orzamentos e de medios básicos e, destes dous elementos, creo que se poderían tirar conclusións sobre que o modelo de subvencións que temos non é o más axeitado, ou que ó mellor, non temos que ter subvención senón outro tipo de funcionamento, e que tamén falta unha implicación real das institucións ou das entidades que crean os servizos, porque na maior parte dos casos nin sequera se molestan en ter un orzamento para as actividades e funcións que ten que desenvolver. Simplemente quería proponer estos temas tamén para o debate e pedir que sobre eles se teña algo tamén en conta nas conclusións destes Encontros. Como última cuestión, desexo tamén felicitar ós catro representantes aquí do sector, de servicios, traballadores moi esforzados, áinda que sexa tamén felicitarme a mi mesma porque creo que merecemos un aplauso bastante forte polo esforzo que se está facendo.

#### *Manuel Rico*

Quería facer unha pequena intervención baseada no que dixo Alberte, con quen estou de acordo en moitas cousas. Como somos todos de galego non nos temos que defender, penso eu, e dixeches, Alberte que o profesorado que imparte os cursos de lingua na Xustiza non está formado. Eu seguramente, estou de acordo contigo, áinda que non de maneira xenérica. Aínda que onte fixen unha intervención falando da didáctica da lingua galega, que é semellante á lingua castelá ou francesa, hai outras didácticas máis avanzadas, onde se lle dá prioridade á aprendizaxe funcional en vez de a esa aprendizaxe técnica. Pois, onte non se me entendeu e hoxe quería facer máis claro. Desexo facer unha reflexión sobre un informe que hai poucos días elaborou un equipo e que di así: "o profesorado que comezou a impartir os cursos de lingua galega, tiña unha experiencia considerable no ámbito educativo, ó mellor non en lingüística pero si no ámbito educativo, e estaba motivado por ser un grupo minoritario que foi no seu momento motor de galeguización. Na actualidade imparten os cursos licenciados formados en Filoloxía Galega pero non formados nas técnicas pedagógicas necesarias para impartir formación lingüística a adultos". Isto loxicamente tampouco se pode facer xenérico porque hai licenciados que se preparan moi

axiña, ou que teñen unha capacidade pedagóxica especial, e entón áinda que poden ter a eiva da falta de experiencia, súplena coa súa boa disposición. Loxicamente estamos aquí ante unha situación, Alberte, sobre a que seguramente cómpre reflexionar dentro do colectivo que imparte os cursos. Como ti ben sabes, as disposicións legais permiten que calquera funcionario ou traballador imparta un curso sempre que sexa necesario. Pero existe a outra presión social ou, se queres, sectorial de que hai que darlle prioridade absoluta xa neste momento á xente que está no paro e aquí é onde nos encontramos co grave problema. Temos que pensar se realmente os cursos de galego, de formación, deben nutrirse dunha bolsa dunha oficina de emprego ou dunha bolsa de normalizadores ou de xente preparada. Porque efectivamente, para un curso básico, calquera persoa pode estar preparada, áinda que non teña os coñecementos pedagóxicos ou polo menos non sexa coñecedor das estratexias que cómpre seguir nun momento dado con xente adulta. Porque os alumnos pequenos poden soportar calquera cousa, pero para os adultos isto é distinto, como me dixeron o outro día dous médicos: "eu asisto ó curso pero so quero aprender a redactar os meus partes médicos, porque a gramática xa a estudie no pasado, e xa a esquecí toda". Esta é a cuestión, cómpre deseñar estratexias e cómpre estar formados e isto é un interrogante que deixo aí porque estou de acordo contigo, seguramente non é o mellor formado pero seguramente é o mellor formado dentro dese colectivo que está dando cursos de galego.

*Alberte González Montañés*

Ben, só lle quero dicir a Manolo que, en fin, como reflexión xenérica estou totalmente de acordo. Hai que ter moito máis en conta a cuestión da didáctica e da formación de adultos non cursos de formación. Agora ben, nos cursos superiores, e nos que polos seus tecnolectos son moi específicos, efectivamente hai que ser moito más preciso. Claro que todo depende de cómo se entenda a didáctica. Hai a didáctica entendida digamos como potenciación de actitudes para adultos escasamente alfabetizados, ou para adultos como poñamos por exemplo, maxistrados cos cales loxicamente fai falta unha preparación moiísimo máis técnica. Eu creo, e non o dixen, que hai que deixarse un pouco de reticencias xerais, de democracias mal entendidas, e que non se me malinterprete, e que hai que empezar a dividir os cursos por sectores porque non é o mesmo darlle un curso a un maxistrado ca a un axente xudicial. E non desprezo, en absoluto, o axente xudicial, pero non é o mesmo, porque o axente xudicial non traballa case con textos, só traballa cun texto moi pequeno e o maxistrado redacta sentencias.

## Parte II

### RECURSOS DE APOIO Ó LABOR DOS SNL/SL E “NOVOS MEDIOS”

Iolanda Galanes

Jordi Bañeres

Henrique Monteagudo

Manolo González

Modesto A. Rodríguez Neira

Joán Majó

Bernat López

Isabel Vaquero